

4. Ключові питання молочного сектору України та попередні рекомендації / Проект „Виконання Україною зобов'язань щодо членства в СОТ і Європейської політики добросусідства у сільському секторі (секторальний підхід)” [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.swar-rural.org.ua>
5. Маслак А.М. Скотарство України : реалії сьогодення / А.М. Маслак // Агробізнес сьогодні . — 2012. — № 3 (226) . — С. 9–12.
6. Нижче нікуди? Огляд ситуацій на ринку молока в Україні // Пропозиція [Електронна версія українського аграрного видання]. — Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=1918&number=59>.
7. Податковий кодекс України 2011р, ухвалений Верховною Радою України і підписаний Президентом України 02.12.2010 року за № 2755-VI // «Голос України», 2010, 4 груд. №229-230 (4979-4980) — 56 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України № 246 від 2 березня 2011 року «Про затвердження Порядку використання сум податку на додану вартість, сплачених переробними підприємствами до спеціального фонду державного бюджету» [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/246-2011-%D0%BF>.
9. Саблук П.Т. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні / П.Т. Саблук, Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. — 2011. — № 5. — С. 3–16.
10. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2010 рік / за ред. Ю.М. Остапчука. — К.: Державна служба статистики України, 2011. — 374 с.
11. Шигаєва Т.В. Шляхи реформування молокопереробної галузі України / Т.В. Шигаєва, О.Г. Кулько // Зб. наук. праць «Науковий вісник академії муніципального управління» — Серія «Економіка» — вип. 7, 2009 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_ekon/2009_7/ZMIST.htm.
12. Berry P. (2009.) “Dairy”. *Australian commodities*, vol. 6, no1, p. 89–98.
13. Dairy Management Inc., prepared for Innovation Center for U.S. Dairy, Executive Summary: The Future of Dairy, August 2012, pp 3–9.
14. Jerry Cessna (2013) “Situation and Outlook for the U.S. Dairy Industry” *Agricultural Outlook Forum*, February 22, p.1–6.
15. Poppe K.J. (2008.) “Food legislation and competitiveness in the EU food industry”. *Case studies in the dairy industry*, p. 140.
16. Spanu V., Virdis S., Scarano C., Cossu F., De Santis E. P. L. and Cosseddu A. M. (2010) “Antibiotic resistance assessment in *S. aureus* strains isolated from raw sheep's milk cheese”. *Veterinary Research Communications*, p. 1–4.

Стаття надійшла до редакції 21.08.2013 р.

*

УДК 330.102.344

А.В. ЄРЕМЕЄВА, аспірант*

Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки”

Інтелектуальний капітал у розвитку аграрного сектору економіки

Постановка проблеми. Процес економічного розвитку досліджується численними вітчизняними і зарубіжними вченими-економістами та практиками у різноманітних моделях економічного зростання (неокласична модель, неокейнсіанська модель мультиплікатора-акселератора, модель Solow, сучасна теорія економічного зростання) [1], в яких провідне місце відведено нагромадженню капіталу. Економічному зростанню властиві якісні риси, що характеризуються зміною якості життєдіяльності людини, підвищенням рівня доходів населення і всебіч-

ним розвитком особистості. Рушійною основою економічного розвитку та підвищення добробуту нації є формування й нагромадження інтелектуального капіталу, де саме людина є головним генератором, носієм нових ідей, що розв'язує проблеми формування необхідних ресурсів, товарів, послуг, збереження навколишнього середовища з метою підвищення добробуту життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти формування, управління й нагромадження інтелектуального капіталу висвітлені в працях відомих зарубіжних і вітчизняних науковців. Серед зарубіжних учених можна відзначити праці Galbraith G. [2], Itami H. [3],

* Науковий керівник – Ю.Я. Лузан, доктор економічних наук, доцент.

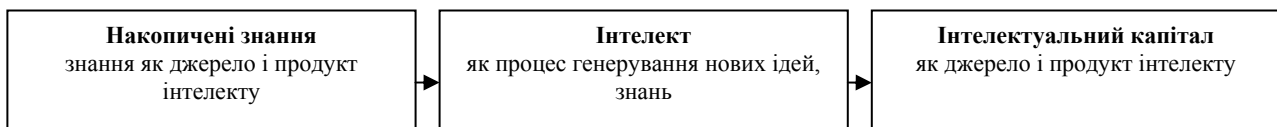
© А.В. Єремєєва, 2013

Brooking A. [4], Edvinsson L., Malone M. [5], Stewart T. [6], Sullivan P. [7], В. Іноземцева [8] й Б. Леонтьєва [9] та інших. Проблеми інтелектуального капіталу досліджують вітчизняні науковці В. Геєць [10], А. Чухно [11], О. Бутнік-Сіверський [12], О. Кендюхов [13], Н. Гавкалова, Н. Маркова [14]. Разом з тим недостатньо вивченими залишаються багато теоретичних аспектів інтелектуального капіталу. Серед них: інформаційна природа капіталу, сутність, структура й особливості формування, функціонування і відтворення інтелектуального капіталу в аграрній сфері. Деякі з названих проблем, що стосуються особливостей формування інтелектуального капіталу та його складових в аграрній сфері, досліджуються лише вузьким колом вітчизняних учених, а саме: П. Саблуком [15], Ю. Лузаном [16], О. Шпикуляком [17], Л. Курило [18], М. Кодецькою [19], Т. Бауліною [20].

Мета статті – визначення теоретичних підходів до інтелектуального капіталу, сутності, основних функцій, впливу на еко-

номічний розвиток країни, розкриття його особливостей стосовно аграрної наукової сфери країни.

Виклад основних результатів дослідження. В період транзитивної економіки з дедалі більшим зростанням інтелектуалізації праці вчені визнали за доцільне говорити про інтелектуальний капітал як про самостійну економічну категорію. Орієнтація на такий капітал як загальносвітова тенденція виступає на перший план завдяки здатності людства генерувати нові знання, розробляти нові технології, сприяючи ефективному його зростанню. Під категорією "знання" у сучасних філософських концепціях розглядається селективна, впорядкована, певним способом одержана, відповідно до будь-яких критеріїв оформлена інформація, соціально значуща й визнана як знання певними соціальними суб'єктами і суспільством у цілому [21]. Тобто знання є основним джерелом інтелектуального капіталу, що забезпечує конкурентоспроможність країни, регіону, господарюючого суб'єкта та особистості (рис.).

Еволюція категорії „інтелектуальний капітал”

Джерело: [22].

Словоутворення „інтелектуальний капітал” походить від слів „капітал” та „інтелект”. Обидва ці поняття досить складні. Термін “капітал” походить від німецького kapital, франц. capital, спочатку головне майно, головна сума та від лат. capitalis – головний. Існує широке розмаїття тлумачень

капіталу, передумовами його виникнення є розвиток товарного виробництва в різних соціально-економічних формаціях, включаючи процеси примусового відокремлення дрібних товаровиробників (селян, ремісників) від засобів виробництва, насамперед від землі (табл. 1).

1. Еволюція поняття капітал на різних етапах економічної думки

Етап розвитку економічної думки	Представники	Визначення капіталу
Докапіталістичний період (16-17 ст.)	У. Стаффорд, Т. Мен, А. Серра, А. Монкретьєн	Капітал - це гроші. Головне джерело створення прибутку капіталу - обіг у зовнішній торгівлі
Буржуазна класична політична економія (13-19 ст.)	Ф. Кене, В. Мірабо	Капітал існує у формі щорічних авансів і первинних авансів – фонд землеробського господарства
	У. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо, Ст. Мілль	Капітал – це засоби виробництва, нагромаджена праця
Неокласична політична економія (кін. 19 – поч. 20 ст.)	І. Фішер, В. Парето	Капітал – це результати праці, які мають вартість, збільшуючи продуктивність праці й землі в даний момент
	А. Маршалл, А. Пігу	Капітал – це частина людського багатства, спрямована на присвоєння за допомогою торгово-промислової діяльності
	Дж. Кларк	Капітал – це сума активного і виробничого багатства, що складається з матеріальних засобів виробництва

	Дж. Кейнс	Капітал – багатство, здатне приносити більший дохід, ніж у випадку його альтернативного використання – зберігання в грошовій формі
	М. Фрідмен	Капітал – товари виробничого призначення
	Є. Хансен, Дж. Робінсон	Капітал – засоби виробництва. Джерело прибутку – фізична сутність капіталу, підприємство, ризик
Сучасна школа 21 ст. – наші дні (вітчизняні вчені)	І. Бланк	Капітал характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів
	Н. Русак В. Руснак	Капітал – це засоби, вкладені в суб'єкт господарювання на початку або впродовж господарської діяльності з метою одержання прибутку (доходу)
	В. Селезньов	Капітал – фінансові ресурси, які використовуються на розвиток виробничого процесу (покупка сировини, товарів, робочої сили, інших елементів виробництва)
	С. Моїсєєв, В. Терьохін	Капітал – це фінансові кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського балансу
	І. Балабанов	Капітал – частина фінансових ресурсів, які вкладені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу

Джерело: [23].

Термін інтелект у перекладі з латинської мови „intellectus” означає „пізнання, розуміння, розум”, але у різних авторів своє трактування (табл. 2). Вважаємо, що саме людина є первинним, «генетичним» суб'єктом інтелектуального капіталу, саме вона в період стрімкого науково-технічного прогресу

та обмеженості ресурсів стає невід'ємною і головною складовою технологічних систем, а людський інтелект посідає місце безпосередньої й вирішальної продуктивної сили нової постіндустріальної епохи. Інтелект є рушійною силою в процесі нарощування інтелектуального капіталу.

2. Визначення поняття „інтелект” у різних літературних джерелах

Визначення поняття	Літературне джерело
Інтелект – здатність мислення, раціонального пізнання, на відміну від таких, наприклад, духовних якостей, як почуття, воля, інтуїція, уява тощо	БСЭ: В 30 т. / Гл. ред. А. М. Прохоров. – Изд. 3-е. – М.: Советская Энциклопедия, 1972. – Т. 10. – С. 311
Інтелект визначається як „розум”; „розумова здатність людини мислити”	Словарь иностранных слов. – 13-е изд. – М.: Рус. яз., 1986. – С. 197
Інтелект – це здатність до мислення, розумовий початок у людини	Ожегов С. И. Словарь русского языка. – М.: Русский язык, 1984. – С. 223
Інтелект – це розум, розумові здібності: вчитися з досвіду, пристосовуватися, адаптуватися до нових ситуацій, застосовувати знання, щоб керувати навколишнім середовищем або мислити абстрактно	Азимов Э.Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М.: Из-во ИКАР, 2009. – С. 80
Інтелект (intelligence) – розумова здатність людини або потенціал раціональної думки і поведінки	Д. Дэвид, Дж. Джерри Большой толковый социологический словарь, 2001.
Інтелект – це поняття визначається досить різноманітно, але в загальному вигляді мають на увазі індивідуальні особливості, зараховують до сфери пізнавальної, перш за все – до мислення, пам'яті, сприйняття, уваги та ін.	С.Ю. Головин. Словарь практического психолога. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://vocabulary.ru/dictionary/25/word/intelekt

Джерело: [24-30].

Безумовно, інтелектуальний капітал – це один із специфічних різновидів капіталу, що має відповідні ознаки і відтворює одночасно характерні лише йому специфіку й особливості.

Розвиток теорії інтелектуального капіталу як економічної категорії відбувався спочатку у трьох напрямках. Перший напрям

з'явився в Японії та був пов'язаний з інноваційною роботою Хіроюкі Ітамі (Hiroyuki Itami), який вивчив ефект, що чинили невлітими активи на управління японськими корпораціями. Другий – характеризувався працями багатьох економістів, які орієнтувалися на теорію фірми. Яскравими представниками були Penrose, Rumelt, Wemerfelt та ін-

ші, які були з'єднані Девідом Тисом (David Thies) у статті 1986 року, що описує комерціалізацію технології [31]. Третій напрям сфокусувався на вимірі інтелектуального капіталу з погляду людського фактора і відображався у праці К. Свейбі (Karl-Erik Sveiby) у Швеції. Поняття інтелектуальний капітал увів у науковий обіг Дж. Гелбрейт у 1969 році, який у своєму листі до М. Калец-

кі вжив цей термін. Подальші дослідження сутності інтелектуального капіталу пов'язують з іменами Sullivan P., В. Іноземцева, Б. Леонтьєва й іншими видатними вченими. Складність визначення цього поняття пов'язана зі складністю внутрішньої будови інтелектуального капіталу, безліччю взаємозв'язків і взаємозалежностей (табл. 3).

3. Порівняльна таблиця визначення терміна „інтелектуальний капітал”

Автор	Визначення
Зарубіжні вчені	
Дж. Гелбрейт, Stewart T.	ІК - сума всього того, що знають працівники компанії і що надає конкурентні переваги компанії на ринку
Itami H.	ІК = «невидимі активи» (invisible assets)
Brooking A	ІК – це нематеріальні активи, без яких компанія не може існувати та розвивати конкурентні переваги; складовими частинами інтелектуального капіталу є людські активи, інтелектуальна власність, інфраструктурні й ринкові активи
Edvinsson L., Malone M.	ІК - сума людського капіталу (human capital) і структурного (structural capital)
Sullivan P.	ІК - це людський капітал (ноу хау, включаючи колективний досвід, і навички, які здебільшого не є її власністю) та структурний. Підкреслює значення аналізу інтелектуальних активів (специфічних знань, якими може володіти компанія, включаючи інтелектуальну власність, таку як патенти, авторські права, торгові марки, комерційна таємниця, і т.п.)
В. Іноземцев	ІК - це своєрідний «колективний мозок», який акумулює наукові та звичайні знання працівників, набутий досвід, інтелектуальну власність, спілкування й організаційну структуру, імідж фірми, її інформаційні мережі
Б. Леонтьєв	ІК - вартість сукупності наявних інтелектуальних активів, включаючи інтелектуальну власність, його природні та набуті інтелектуальні здібності й навички персоналу, а також нагромаджені бази знань і корисні відносини з іншими суб'єктами
Вітчизняні вчені	
В. Гесць	ІК - це людський капітал (знання, вміння, навички, досвід людей)
А. Чухно	ІК - це закономірний результат розвитку науки і техніки, глибокого проникнення їх у процес виробництва, підвищення ролі та значення науки, людського розуму, інформації, знань у розвитку економіки й суспільства в цілому
О. Бутнік-Сіверський	ІК - це один із різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і відтворює, одночасно, властиву лише йому (інтелектуальному капіталу) специфіку та особливості. Як економічна категорія інтелектуальний капітал розглядається з позиції авансованої інтелектуальної власності, що під час свого руху приносить більшу вартість за рахунок додаткової вартості
О. Кендюхов	ІК - це здатність створювати нову вартість інтелектуальних ресурсів підприємства, які представлені людським і машинним інтелектами, а також інтелектуальними продуктами, створеними ним самостійно або залученими зі сторони, як засоби створення нової вартості
Н. Маркова Н. Гавкалова	Під інтелектуалізацією людського капіталу запропоновано розуміти процес поступового підвищення інтелектуального рівня людського капіталу на основі синтезу інформації, загальних і професійних знань, умінь та навичок окремого індивіда, що відбувається задля забезпечення відповідності сучасним умовам господарювання й отримання соціально-економічного ефекту. Результатом процесу інтелектуалізації праці виступають створення, формування і нагромадження людського та інтелектуального капіталу, які визначають ефективність будь-якої діяльності
Л. Курило	ІК аграрної сфери – це особливий знаннєвий ресурс, який включає комплекс продуктів інтелектуальної праці, які за функціональними й галузевими ознаками належать до таких, що формують систему інноваційного забезпечення даного сектору економіки, а за структурою, інституційними чинниками накопичення позиціонуються в ролі специфічних чинників науково-технічного прогресу

Джерело: [2-5, 7-14, 18].

Спільним дефініційним складником цієї категорії є „людський капітал” – знання і здібності (кваліфікації) індивідів, що існують в аналізованому середовищі, а також чисельність популяції й демографічні ознаки даного середовища. Таким чином, зважаючи на все вищезазначене та враховуючи специфіку аграрної науки, пропонуємо наступне визначення її інтелектуального капіталу: інтелектуальний капітал аграрної сфери – економічна категорія, що відображає соціально-економічні відносини в процесі нагромадження, поширення знань, формування, спрямованих на суспільно-

економічний розвиток шляхом удосконалення управління інтелектуальних ресурсів в аграрній науці.

Різноманітність процесів формування інтелектуальних ресурсів, просторова неоднорідність інтелектуального потенціалу, а також відмінності у структурі, спеціалізації та рівні розвитку продуктивних сил окремих територій і суб'єктів ринку зумовлюють необхідність дослідження інтелектуального капіталу на різних рівнях: індивідуальному, корпоративному, регіональному й національному (табл. 4).

4. Фактори впливу інтелектуального капіталу на економічний розвиток країни та його індикатори визначення

Рівень	Індикатори	Фактори впливу
Індивідуальний	Коефіцієнт інтелектуальності (IQ)*, тест Векслера, критеріально орієнтоване тестування, шкільний тест розумового розвитку, психологічний тест Гілфорда, середні витрати населення на освіту, середня кількість годин (на тиждень), що затрачається людиною на освіту	Рівень матеріальної забезпеченості, рівень благополуччя в родині, належність до певної соціальної групи, особові мотиви та стимули, характер світогляду людини й рівень її потреб, особливості характеру людини
Корпоративний	Прибуток на одного працівника, рівень прибутковості та продажів на 1 клієнта, частка нових продуктів і послуг у структурі виробництва, ступінь впровадження нових технологій, витрати на освіту та підвищення кваліфікації працівників, витрати на одержання нових компетенцій персоналом	Регіональне, національне та міжнародне конкурентне середовище, рівень спеціалізації підприємства, рівень корпоративної культури, якість системи управління, імідж на ринку, зв'язки з клієнтами, розгалуженість системи маркетингу, наявність провідних технологій і сучасного обладнання, організаційна структура підприємства
Регіональний	Індекс інтелектуальної конкурентоспроможності**, індекс людського розвитку***, рівень витрат на НДДКР та систему освіти	Рівень децентралізації влади в державі, рівень спеціалізації регіону на національному та світовому ринках, рівень відкритості регіональної економіки, особливості регіональної стратегії розвитку
Національний	Рівень витрат на НДДКР (абсолютний показник та у % до ВВП), частка витрат на освіту (дошкільні, загальноосвітні й вищі навчальні заклади), кількість дошкільних, загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів, кількість осіб із вищою освітою, кількість кандидатів та докторів наук; КАМ Knowledge Index, Knowledge Economy Index	Рівень інтегрованості у світову економічну систему, позиції у світових рейтингах за рівнем соціально-економічного розвитку, досконалість національної законодавчої бази, політична, економічна й соціальна стабільність у державі, членство в міжнародних організаціях та інтеграційних блоках, інвестиційний клімат

Джерело: [31]

* **Коефіцієнт інтелектуальності** (англ. Intellectual quotient, скорочено IQ), показник розумового розвитку, рівня наявних знань і обізнаності, одержуваний на основі різних тестових методик.

** **Індекс інтелектуальної конкурентоспроможності** - оцінка регіональної конкурентоспроможності Асоціації Роберта Хугінса (Huggins Associates), де найвпливовішими факторами у структурі індексу виступають вища освіта або освіта впродовж життя, ефективність ринку праці та розмір ринку. Інтегральний показник ґрунтується на 11 групах ключових індикаторів.

*** **Індекс людського розвитку** є сумарним показником людського розвитку. Він вимірює середній рівень досягнень у країні по трьох основних вимірах людського розвитку: тривалого і здорового життя (здоров'я), доступу до знань (освіта) та гідного рівня життя (дохід).

Висновки. Результати проведених досліджень щодо сутності терміна «інтелектуальний капітал» на основі теоретичних узагальнень інтерпретації існуючих в науковій літературі трактувань вітчизняних і зарубіжних вчених дозволили встановити наступне:

розбіжність висловлювань авторів при визначенні сутності інтелектуального капіталу, що зумовлено різними їх підходами щодо впливу факторів інтелектуального капіталу на розвиток економіки;

виникнення необхідності закріплення в законодавчому порядку категорії «інтелектуальний капітал» як один із специфічних

різновидів капіталу, що має відповідні ознаки і відтворює одночасно характерні лише йому специфіку і особливості.

Враховуючи специфіку аграрної науки, нами запропоновано наступне трактування інтелектуального капіталу: інтелектуальний капітал – це економічна категорія, що відображає соціально-економічні відносини в процесі формування, накопичення, поширення знань, спрямованих на соціально-економічний розвиток шляхом удосконалення управління інтелектуальними ресурсами в аграрній науці з врахуванням їх особливостей на формування інтелектуального капіталу.

Список використаних джерел

1. Небава М.І. Теорія макроекономіки: навч. посіб. для вузів / М.І. Небава. – К.: Слово, 2003. – 536 с.
2. Гэлбрейт Дж. Экономические теории и цели общества под ред. акад. Иноземцева В.Л. / Дж. Гэлбрейт. – М.: Прогресс, 1970. – С. 49.
3. Itami H., Mobilizing Invisible Assets, (in Japanese) 1980.
4. Brooking A., Intellectual Capital, London: International Thompson Business Press, 1996.
5. Edvinsson L., Malone M.S., Intellectual Capital: Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower. N.Y.: Happer Business, 1997. – 240 p.
6. Stewart T.A. Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations. N.Y.-L.: Doubleday / Currency, 1998. – 288pp.
7. Sullivan P.H., Value-driven Intellectual Capital: How to convert Intangible Corporate Assets into Market Value. Wiley, 2000.
8. Иноземцев В.Л. За пределами экономического общества / В.Л. Иноземцев. – М.: „Academia” – „Наука”, 1998. – 640 с.
9. Леонтьев Б.Б. Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе / Б.Б. Леонтьев. – М.: Издательский центр „Акционер”, 2002. – 200 с.
10. Гесць В. Економіка знань та перспективи її розвитку для України / В. Гесць // НАН України. Ін-т екон. прогноз. – К., 2005. – 426 с.
11. Чухно А.А. Інтелектуальний капітал: сутність форми і закономірності розвитку / А.А. Чухно // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 48–55, № 12. – С. 61–67.
12. Бутник-Сиверский А.Б. Интеллектуальный капитал: теоретический аспект / А.Б. Бутник-Сиверский // Интеллектуальный капитал. – 2002. – № 1. – С. 20–24.
13. Кендюхов О. Гносеологія інтелектуального капіталу / О. Кендюхов // Економіка України. – 2003. – № 4. – С. 28–33.
14. Гавкалова Н.Л. Формування та використання інтелектуального капіталу: Наук. видання / Н.Л. Гавкалова, Н.С. Маркова. – Харків: ХНЕУ, 2006. – 252 с.
15. Саблук П.Т. Формування інтелектуального капіталу аграрної економічної науки / П. Т. Саблук // Фінансова освіта: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : зб. матеріалів Міжнар. навч.-метод. конф. (м. Севастополь, 29-30 квіт. 2010 р.) / Державний вищий навч. заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми, 2010. – С. 14–18.
16. Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України : [моногр.] / Ю. Я. Лузан. – К.: ННЦ Ін-т аграр. економіки, 2010. – 470 с.
17. Шпикуляк О.Г. Інтелектуальний капітал як інститут економіки знань / О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 142–147.
18. Курило Л.І. Класифікація та структура інтелектуального капіталу / Л.І. Курило // Вісн. Сумського нац. аграр. ун-ту. Серія: „Фінанси і кредит”. – 2010. – № 1. – С. 71–77.
19. Коденська М.Ю. Інвестиції у розвиток людини / М.Ю. Коденська // Матер. міжнар. наук.-практ. конф. Макро-економічне регулювання інвестиційних процесів та впровадження стратегії інноваційно-інноваційного розвитку в Україні, м. Київ, 23-24 жовт. 2008 р. – У трьох частинах / РВПС України НАН України. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – Ч. 1. – С. 72–76.
20. Бауліна Т.В. Інтелектуальний капітал як основа нової парадигми економічної модернізації / Т.В. Бауліна // Вісн. Нац. акад. наук України. – 2010. – № 5. – С.47–48. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2010-05/a7.pdf>.
21. Новейший философский словарь. 3-е изд., испр. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – 1280 с.
22. Перский Ю.К. Объектно-субъектное представление интеллектуального капитала [Текст] / Ю. К. Перский, Е. А. Имайкин // Вест. Пермского ун-та. – 2010. – № 2. – С. 28–36.
23. Федоренко Н.О. Исследование экономической сущности и формирование стоимости капитала в процессе его кругооборота / Н.О. Федоренко // Вісн. Сумського держ. ун-ту. Серія Економіка. – 2010. – № 1. Т. 2. – С. 37–46.
24. Словарь иностранных слов. – 13-е изд. – М.: Рус. яз., 1986. – С.197.

25. Ожегов С.И. Словарь русского языка. – М.: Русский язык, 1984. – С. 223.
26. БСЭ: В 30 т. / Гл. ред. А. М. Прохоров. – Изд. 3-е. – М.: Советская Энциклопедия, 1972. – Т. 10. – С. 311.
27. Азимов Э.Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э.Г. Азимов, А.Н. Шукин. – М.: Из-во ИКАР, 2009. – С. 80.
28. Головин С.Ю. Словарь практического психолога [Электронный ресурс] / С.Ю. Головин. – Режим доступа: [http://vocabulary.ru/dictionary/25/word/intelekt].
29. Давид Д. Большой толковый социологический словарь / Д. Давид Д., Дж. Джерри // „Вече”, 1999. – С. 250.
30. Teece David J., Managing Intellectual Capital. Organizational, Strategic, and Policy Dimensions, New York: Oxford University Press, 2002.
31. Ларіна О.Г. Інтелектуальний капітал у системі конкурентоспроможності регіонів / О.Г. Ларіна // Держава та регіони. – Запоріжжя, 2011. – № 2. – С. 74.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2013 р.

*

UDC 65.012.65:338.432

*O.Y. LUZAN, competitor
Lugansk National Agrarian University*

Cooperation as an institutional mechanism for the development of agricultural business

Scientific problem. Agricultural entrepreneurship is a special form of application of labour. The enterprising within the scope of its development can be considered as a system of economic relations agricultural production. Agricultural business performance is influenced by different functional incentives of specific manner, including cooperation as an institutional mechanism.

Formulation of the problem of cooperative relations in the institutional aspect of agribusiness ratings is nothing new, but considering cooperation in this perspective, the objective is to define its functional roles as a system of rules, norms and traditions that form the environment for agrarian sharing of cooperative plan.

Analysis of recent researches and publications. The theoretical foundations of the concepts of cooperation were laid in studies of M. Tugan-Baranovsky [4] and A. Chayanov [5], also the problem of cooperation was studied in researches of such scholars as P. Sabluk [2], R. Blok [1], V. Zinovchuk [6], P. Kaninskyi [8], V. Zbarskyi [8], V. Honcharenko [1] and others. The institutional framework for cooperative

mechanism in the development of entrepreneurship in the agricultural sector is analysed by M. Malik [1, 2], F. Horbonos [7], V. Tsybal [3] and other researchers. But our task in this publication is you value and the functioning of cooperatives as the institutional mechanism of agricultural business.

The objective of the article is to determine the content characteristics of cooperation as an institutional mechanism, to estimate its influence on the development of agrarian enterprising considering tendencies of cooperative relations in the agricultural sector of Ukraine.

Statement of the main results of the study. The development of processes of cooperation in the agricultural sector of economy has institutional nature as institutionalism explores aspects of evolution and typology of economic systems whereas current economic system of agrarian enterprising in Ukraine has been evolutionally formed as a result of appropriate organizational and economic transformations. According to the institutional methodology the key feature of efficient cooperation is insurance of potential equilibrium of economic structures in the mechanism of market relations and optimization of transaction costs. Hence, we consider cooperation as an institutional mechanism of self-regulation of business; powerful institute